

خرمشهر از اشغال تا آزادی

پشتوانه‌های مردمی، اقدام به تهاجمی همه‌جانبه علیه ایران کرد و تاندازه‌ای توانست در خاک ایران اسلامی نفوذ کند. اما با حضور نیروهای مدافع انقلاب اسلامی، دشمن زمین گیر شد و پس از برکناری عناصر غیرمومن به انقلاب اسلامی، امکان حضور نیروهای مردمی در جبهه‌ها فراهم شد. با این برتری نظامی، ابتکار عمل در دست نیروهای خودی قرار گرفت و طی یک سلسله عملیات، خرمشهر در سوم خرداد ۱۳۶۱ در عملیات بیت المقدس آزاد شد.

عملیات آزاد سازی خرمشهر

با هدف آزاد سازی خرمشهر با سه فرارگاه به شرح زیر طراحی شد:

۱- فرارگاه فتح با تیب های ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف اشرف در جناح چپ منطقه عملیات مأمور تأمین و پاک سازی شرق و غرب جاده اهواز. خرمشهر، ورود به خرمشهر و پاک سازی آن شد.

تجاوز جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران یکی از طولانی ترین و پرهزینه ترین درگیری های نظامی در تاریخ معاصر و رویداد تلخی بود، با ابعاد و تأثیرات منطقه ای و گسترده جهانی؛ جنگی که در بستر مجموعه ای از عوامل و زمینه های متفاوت تاریخی و سیاسی شکل گرفت.

ارتش بعثی عراق با حمایت قدرتهای جهانی به طور گسترده نواحی مرزی ایران را در تاریخ ۱۳۵۹/۳/۳۱ مورد تهاجم قرار داد یکی از مهمترین اهداف آنان تصرف خاک خوزستان من جمله بندر استراتژیک خرمشهر بود.

دلاور مردان خرمشهری در آغاز جنگ تحمیلی ۳۵ روز با کمترین مهمات و پشتیبانی قهرمانانه، زیر باران گلوله های خمپاره و توپ و تهاجم تانک های دشمن یعنی مردانه ایستادند. و یکی پس از دیگری شهد شهادت را چشیدند، عزیزانی که خون سرخ و مطهرشان خرمشهر را خونین شهر ساخت. از آن پس بت شکنان زمانه بر در و دیوار شهر نوشتند: خونین شهر ما می آیم.

خرمشهر پس از ۳۵ روز محاصره در روز ۴ آبان ماه ۱۳۵۹ اشغال شد و اشغال آن ۲۰ ماه به طول انجامید تا در روز ۳ خرداد ماه ۱۳۶۱ در عملیات بزرگ بیت المقدس به میهن عزیزمان بازگشت. در این عملیات بیش از ۱۴۰۰۰۰ افسر و سرباز عراقی اسیر و تجهیزات فراوانی به غنیمت رزمندگان اسلام در آمد.

سوم خرداد، روز مقاومت، ایثار و پیروزی

در ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۹ رژیم بعثی عراق که در پی ایجاد تشنج در منطقه بود و قصد داشت معاهده ۱۹۷۵ الجزایر را زیر پا بگذارد با هدف برانداختن نظام نوپای جمهوری اسلامی ایران جنگ ناچوانمر دانه ای را علیه کشورمان آغاز کرد که تنها آغاز جنگ با او بود، چرا که در این راه بسیاری از کشورهای غربی به کمک این رژیم شتافتند و ضربه زدن به نظام اسلامی ایران را سرلوحه سیاست خارجی خود قرار دادند. صدام حسین رئیس جمهور عراق، قبل از آغاز رسمی جنگ با ظاهر شدن در برابر دوربین های تلویزیون عراق قرار داد ۱۹۷۵ را پاره و عملاً آن را بطور یک جانبه فسخ کرد. البته تحرکات نظامی عراق علیه ایران از سال ۱۳۵۸ آغاز شده بود ولیکن این تحرکات در ابتدا ضعیف می نمود بروز حوادثی چون تصرف سفارت آمریکا در تهران به دست دانشجویان پیرو خط امام، شکست حمله نظامی آمریکا در طیس که برای آزاد سازی گروگانها انجام گرفته بود، روی کار آمدن صدام حسین در عراق و روحیه قدرت طلبی و سلطه گری او به منظور کسب امتیازات از دست داده در قرارداد ۱۹۷۵ و نیز وحشت از تبعات ناشی از دستگیری و اعدام آیت الله محمد باقر صدر از جمله عوامل و حوادثی بود که رژیم بعثی را بر آن داشت تا به جمهوری اسلامی ایران حمله کند.

رژیم صدام پس از ارزیابی غلط از اوضاع ایران اسلامی و عدم شناخت از

۲- فرارگاه فجر با تیب ۳ لشکر ۷۷ خراسان و تیب های امام سجاد (ع) و ۳۳ المهدی (عج) در بخش میانی عملیات، مأمور تأمین و پدافند غرب نهر عریاض، جلوگیری از فرار نیروهای دشمن از خرمشهر ((بل نو)) شد.

۳- فرارگاه نصر با دو تیب اقدام شده ارتش و سپاه تحت عنوان نصر ۲ و ۳ در جناح راست منطقه عملیات مأمور پاک سازی خاکریزهای شمال جاده آسفالته خرمشهر - شلمچه و تأمین مرز تا جاده و در صورت موفقیت تأمین نهر فین.

اروند رود و قطع کامل راه ورودی دشمن در شلمچه شد. مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، با هدف محاصره و آزادسازی خرمشهر در ساعت ۲۲:۲۵ دقیقه مورخ ۱۳۶۱/۳/۸ آغاز شد. یگانهای فرار گاه فتح پس از درگیری با دشمن و پیش روی موفق شدند که با روشن شدن هوا در پلیس راه خرمشهر، دشمن را منهدم نمایند. همچنین نیروهای فرار گاه فجر با عملیات خود توانستند بل نو را تصرف نموده و به سمت شط العرب پیش روی نمایند. نیروهای فرار گاه نصر نیز در امتداد مرز پیشروی کردند و با پاکسازی و انهدام دشمن به سمت جنوب به حرکت در آمدند.

به این ترتیب محاصره خرمشهر کامل شد. اما همچنین نیروهای دشمن در داخل شهر مقاومت می کردند. دستور اکید فرمانده قوای عراقی برای مقاومت در خرمشهر و ایستادگی و ایاقیت افراد است که متأسفانه در برخی موارد در زیدان) مبنی بر ارسال کمک و پشتیبانی و همچنین تشویق آنها به مقاومت - که از طریق شنودرادیویی شنیده می شد- نقش زیادی در ایستادگی نیروهای عراقی داشت. در این وضعیت دشمن نیروهایش را از مثلث کارون - جاده خرمشهر فراخوانی کرد تا پس از سازماندهی آنان اقدام به شکستن محاصره خرمشهر کند ولی ضعف روحیه قوای دشمن بیش از آن بود که بتواند به پاک و شکستن محاصره اقدام نماید.

پوشش های مسابقه آزادسازی خرمشهر

- ۱- نام عملیاتی که طی آن خرمشهر آزاد شد چه بود؟
الف) نامن الاشمه (ب) والفجره
ج) کربلا یی ۵ (د) الی بیت المقدس
- ۲- رمز این عملیات چه بود؟
الف) یا علی بن ابیطالب (ع) (ب) یا حسین (ع)
ج) یا فاطمه زهرا (س) (د) لا حول ولا قوت الا بالله
- ۳- خرمشهر در چه روز چه ماه و چه سالی آزاد شد؟
الف) سوم خرداد ۶۵ (ب) سوم شهریور ۶۱
ج) سوم خرداد ۶۱ (د) سوم تیرماه ۶۰
- ۴- خرمشهر چه مدت در اشغال نیروهای متجاوز قرار داشت؟
الف) ۲۰ روز (ب) ۵۷۵ روز (ج) ۱۱۲۲ روز (د) هیچ کدام
- ۵- پس از آزادسازی خرمشهر کدام شهر مهم عراق مورد تهدید نیروهای ایرانی قرار گرفت؟
الف) بصره (ب) بغداد (ج) موصل (د) کربلا
- ۶- کدام یک، از شهدای شاخص مقاومت خرمشهر پیش از اشغال هستند؟
الف) شهید مجید سیاسی (ب) شهید خرازی
ج) شهید محمد جهان آرا (د) شهید عباس دوران
- ۷- به نظر شما چرا حضرت امام (ره) فرمودند: خرمشهر را خدا آزاد کرد؟
الف) آمادگی کامل دشمن اشغالگر (ب) دشواری عملیات در شرایط جغرافیایی و سیاسی (ج) حمایت های کشورهای غربی از عراق (د) همه موارد
- ۸- با وجود پیشنهاد آتش بس از سوی بعضی کشورها، چرا جنگ ادامه یافت؟
الف) ضمانتی برای شروع دوباره جنگ از طرف عراق وجود نداشت (ب) متجاوز و آغازگر جنگ معرفی نشده بود (ج) هنوز بخش هایی از کشور در اشغال دشمن بود (د) همه موارد
- ۹- تعداد اسران عراقی پس از باز پس گیری خرمشهر چه میزان بود؟
الف) حدود ۲۰۰ نفر (ب) حدود ۸۵۰ نفر
ج) حدود ۳۳۰ نفر (د) حدود ۱۹۰۰۰ نفر
- ۱۰- مرکز هماهنگی در روزهای مقاومت در خرمشهر چه ساختمانی بوده است؟
الف) ساختمان فرمانداری (ب) مسجد جامع (ج) پاسگاه زید (د) پاسگاه ژاندارمری
- ۱۱- گوینده خیر را دیو یا چه عبارتی خیر آزادسازی خرمشهر را اعلام کرد؟
الف) خرمشهر، شهر خون، آزاد شد (ب) زنده باد خرمشهر آزاد (ج) آزادی خرمشهر، مقاومت، مبارک باد (د) خرمشهر فرمان آزادی ات مبارک
- ۱۲- چرا پس از آزاد سازی خرمشهر و شکست عراق، حمایت های کشورهای غربی از صدام بیشتر شد؟
الف) ترس از پیروزی ها و پیش روی رزمندگان ایرانی (ب) نگرانی از الگو شدن انقلاب اسلامی ایران در منطقه (ج) اطمینان از سرسپردگی و ناتوانی رژیم بعث عراق (د) همه موارد

هاشمی در نقش جامعه مدنی

کریم عباسی
کارشناس ارشد علوم سیاسی

برخاسته از این انباشتار کنترل کرده اند و بیراهه نیست که آنها را «جامعه مدنی دو نفره» نامیم. در دولت هایی که این دو بزرگوار در راس آنها بوده اند شاهد بودیم که اصطلاحات اقتصادی و سیاسی یعنی الگوی تغییر از بالا به معنای اصلاح در دستور کار قرار داشت. چنانچه شاهد بودیم در خصوص کانالیزه کردن خواسته ها و مطالبات گروهها و کنترل و هدایت آنها که مانعی برای وقوع احتمالی مدل سوم بود چقدر تلاش و نقش آفرینی کردند در نتیجه می توان گفت که خامنه هم معتقد به اصلاح امور از بالا و توسط دولت بوده و هم دین به عنوان جامعه مدنی از وسط نقش آفرینی خواهد کرد

مهم برای جلوگیری از هیجانات و تبدیل شدن به صدای گروهها و اقوام و احزاب نقش و کیل الرعا یا به نیک و خوبی ایفا خواهند نمود.

در صورت عدم حضور خامنه هستند کسانی که می خواهند با روشهای یوولستی و توده وارد میدان کرده و با استفاده از امکانات چسبیده شن و توده وارد میدان کرده و با استفاده از امکانات بیت المال و تحت عناوین مختلف با دادن امتیازات اندک به جای حقوق معوقه در پی مشارکت تجهیز و یا تبیی مردم هستند. در جامعه شناسی سیاسی مشارکت تجهیز. تبیی و یاده کوره ای را کاریکاتور مشارکت دانسته و هرگز برای خلق و آفرینش حماسه سیاسی آن را کافی می دانند.

بلکه در گرو مشارکت فعال که نتیجه خودیاری سیاسی و دگر باری سیاسی است می توان حماسه سیاسی آفرید. و این مهم اتفاق نمی افتد مگر با حضور همه سالیق و علائق گروهها و اجتماعات. اگر بخوایم مانند عرصه های نظامی عموما و حماسه آزادسازی خرمشهر خصوصا در عرصه سیاسی هم مانند گذشته حماسه یافرینیم باید توجه داشته باشیم که بدون نقش آفرینی خامنه و خیل طرفداران آنها که همگی از طرفداران حفظ و تقویت جمهوری اسلامی ایران هستند کاری بسیار سخت در پیش رو داریم. حدود یک سال پیش بنده در یکی از روزنامه های وزین محلی فارس به نام طلوع مقاله ای نوشته و در خصوص سه رئیس جمهور اخیر و نمره امتحانی آنها چنین نوشتم: یک مردود - یک مشروط - یک مطلوب. در نظام جمهوری اسلامی ایران مردود باید ردی خود را پذیرفته و بداند که دیگر نظام تک ماده ای هم نمی تواند مشکل گشا باشد و هیچ برادر بزرگتری نمی تواند به جای برادر کوچکتر وارد جلسه امتحان گردد. مشروط نیز به شرط بالا بردن میزان معدل خود می تواند میزان واحدهای بیشتری اخذ نماید.

هیچ فرقی هم نمی کند که استاد نمره نداده باشد. شب امتحان برق رفته باشد و برادر ناتنی هر هفته ای یک مشکل برایش ایجاد کرده باشد. و اما مطلوب که مورد طلب اکثریت جامعه می باشد باید خود را عرضه کرده و برای تغییر اوضاع عمومی جامعه و اعتلای کشور مظلوم و انقلاب شکوهمند اسلامی ایران از همه هستی و آبروی جامعه گذشته و برای ترم جدید طراحی نو در اندازد. تأییدات فوق بدین معنی نیست که هاشمی خانی از اشکال و عاری از اشتباه بوده اند بلکه به نوبه خود در نقد آنها و عملکرد گذشته و حال آنها به جلد خواهیم گوئید. در پایان از دوستانی که برخلاف بنده اندیشیده و نقدی بر این مقاله وارد دانسته اند مستدعی است نقادی را پیشه کرده و در جهت ارشاد و عقابت به خیر کردن ما بکوشند و بجای شکستن قلم و قلب ما. با قلم توانا و قلب رؤف خویش ما را شرمندة فرهنگ و ادب خود سازند.

روز ۱۳۶۱/۳/۲، حلقه محاصره خرمشهر تنگ تر شد و بخشی از نیروهای دشمن به اسارت در آمدند. دشمن ناامید از شکستن محاصره مذبح خانه برای نجات نیروهایش تلاش می کرد. در این حال، احمد زیدان فرمانده مستقر در خرمشهر، روی مین رفت و کشته شد. برخی از نیروهای دشمن با استفاده از هر وسیله ممکن و زیر تیوب جرخ ماشین و کلنن آب برای عبور از رودخانه اروند تلاش می کردند. برخی از آنها در میان آب غرق شده و به هلاکت رسیدند و برخی نیز همچنان در انتظار بودند طولی نکشید که فریاد الله اکبر رزمندگان اسلام از بلند گوها پخش شد و به دنبال آن رزمندگان باقیمانده نیروهای دشمن را که از هر گونه ارسال کمک و یا عبور از رودخانه اروند ناامید بودند را دعوت به تسلیم کردند. پس از آن حدود ساعت ۱۰ صبح ۱۳۶۱/۳/۸ گزوه و کنار شهر عراقیها در حالی که دستها به سر برده بودند و برخی هم قرآن و عکس امام خمینی (ره) را در دست داشتن و ((الموت لصلاد)) می گفتند فوج فوج خود را تسلیم کردند.

رزمندگان اسلام در تاریخ ۱۳۶۱/۳/۳، برخلاف تصور دشمن که از دروازه های شرقی و شمالی و جنوبی در کمین آنها بود از ساعت ۱۲ روز ۱۳۶۱/۳/۳ دروازه های غربی (از همان جایی که دشمن وارد خرمشهر شده بود) وارد شهر شدند و پاکسازی شهر را آغاز کردند و ضمن انهدام نیروهای دشمن بسیاری از آنان را به اسارت در آوردند. ساعت ۱۲:۴۵ دقیقه هلیکوپتر دشمن که برای یاری باقیمانده نیروهای عراقی بر فراز شهر پرواز میکرد - هدف گلوله های رزمندگان قرار گرفت و سقوط کرد. باسرنوگونی هلیکوپتر عراقی باقیمانده نیروهای دشمن که بیشترشان بعضی بودند- خود را تسلیم کردند. سایر یگانها نیز قبل از تاریکی شب وارد

خرمشهر شدند و بدین ترتیب تاشامگاه سوم خرداد شهر به طور کامل از وجود اشغالگران پاکسازی شد. بدین ترتیب خرمشهر که پس از ۳۴ روز مقاومت در برابر دشمن سقوط کرده بود، بعد از ۵۷۵ روز اشغال طرف کمتر از ۴۸ ساعت آزاد و به طور کامل از لوٹ وجود اشغالگران پاکسازی شد. اولین اقدام پس از آزادسازی خرمشهر، رزمندگان نماز شکر را در مسجد جامع خرمشهر به جای آوردند اعلام خیر آزادسازی خرمشهر در ساعت ۱۴ صدهای جمهوری اسلامی ایران مردم را- که مدت ها در آرزوی چنین لحظه ای بود- مسرور ساخت.

شهرهای کشور غرق در شادی و سرور شدند. حضور مردم در خیابانها پخش شیرینی و برقراری جشن و شادی به قدری وسیع بود که تنها با شادی مردم در روز فرار شاه قابل مقایسه بود. در پایان آن روز امت شهید پرور ایران با حضور در مساجد نماز شکر بجای آورده و با فرارسیدن شب. به یمن پیروزی رزمندگان اسلام و غلبه حق بر باطل. بر پشت بامه های (الله اکبر) (سر دادند.

شورا سیاسی نیست

منوچهر حبیبی

این روزها آشناترین واژه ای که به گوش می رسد صلاحیت است که اگر بهتر بخوایم بگوییم تأیید و یارد صلاحیت هاست. صلاحیت های افرادی که نامزد انتخابات ریاست جمهوری و شورا های شهر و روستا می باشند. هر چند دو انتخابات قرار است طرف یک روز که همان روز جمعه ۲۴ خردادماه پیش روست برگزار گردد. ولی انتخابات شورا های شهر و روستا با انتخابات ریاست جمهوری و جایگاه رئیس جمهور که رئیس قوه مجریه است به هیچ وجه قابل مقایسه نیست اما به هر حال یکی از اقدامات تحسین برانگیز دولت هفتم همین برگزاری انتخابات شورا های شهر و روستاست. هر چند بعد از برگزاری و فعالیت سه دوره ای (۱۴ ساله) شوراها هنوز شناخت واقعی و درستی از جایگاه و نقش شوراها در ذهن برخی از شهروندان و منتقدان وجود ندارد و برخی حتی نگاه معقول و منطقی به این دستاورد ندارند اما آنچه نباید از آن غافل شد بزرگترین و مهمترین تفاوت جایگاه شوراها با ریاست جمهوری است و آن این است که شوراها گرچه با برگزاری انتخابات اعضای آن انتخاب می شوند اما در کل یک نهاد محلی و اجتماعی است. بنابراین تأثیرات آن کاملاً محدود و منحصر به آن روستا و شهر و شهرستانی است که اعضای آن برای مردم انتخاب می شوند میزان و نوع فعالیت در آن نیز جنبه نظارتی و همکاری با نهادی در نهایت چون شهرداری است. پس باید به آن نگاه غیر سیاسی و رویکرد غیر سیاسی داشت.

نگاه به آن باید فرا جناحی و فرا گروهی باشد. همین نگاه درست و واقع بینانه می تواند در تأیید صلاحیت ها موثر و تأثیر گذار باشد. مثلاً چه ویژگی هایی باید یک داوطلب و یا نامزد شورای شهر و روستا داشته باشد؟

با توجه به این که اصولاً مردم مومن، متدین و مسلمان هستند و در اندر کاران شورا های شهر و روستا را سیاسی نمیکنند و بگذارند افراد لایق و کاردان و با تجربه و با لیاقت برای این امر مهم برگزیده شوند کسانی که واقعا در شورا های شهر و روستاها نماینده و وکیل های محلی مردم و یار آنان در شورا های شهر و روستا می شوند. چنین عملکرد و رویکرد مثبت و مردمی و مسئولانه علاوه بر جلب اعتماد بیشتر مردم موجب سرعت بخشیدن به حل مشکلات مردم هم می گردد پس شوراها سیاسی نیستند و مایل از ارزیابی و نظارت بر انتخابات آنها نیز نباید بعد سیاسی پیدا کند.

از رد و تأیید صلاحیت ها تا زمان برگزاری انتخابات شوراها خواهد نیات سیاسی و یا خدای ناکرده جناحی و امثالهم را بر منافع مردم حوزه انتخابیه اش مقدم فرض کند باید بداند که امانت دار خوبی نبوده است، چرا که همان طوری که کنار گذاشتن افراد شایسته و لایق موجب تشکیل یک شورای ضعیف و بی کفایت می شود زیر پا گذاشتن مقررات و تجاوز به حقوق شهروندان از سوی برخی از نامزدها و هواداران نیز همان نتیجه را در تشکیل یک شورای بی کفایت و سیاست زده به دنبال خواهد داشت. پس برخی دست اندر کاران شورا های شهر و روستا را سیاسی نمیکنند و بگذارند افراد لایق و کاردان و با تجربه و با لیاقت برای این امر مهم برگزیده شوند کسانی که واقعا در شورا های شهر و روستاها نماینده و وکیل های محلی مردم و یار آنان در شورا های شهر و روستا می شوند. چنین عملکرد و رویکرد مثبت و مردمی و مسئولانه علاوه بر جلب اعتماد بیشتر مردم موجب سرعت بخشیدن به حل مشکلات مردم هم می گردد پس شوراها سیاسی نیستند و مایل از ارزیابی و نظارت بر انتخابات آنها نیز نباید بعد سیاسی پیدا کند.

